

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Beproeft de Geesten

Geliefden, vertrouwt niet iederen geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan. Hieraan onderkent gij den Geest Gods: iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God; en iedere geest, die Jezus niet belijdt, is niet uit God. En dit is de geest van den antichrist, waarvan gij gehoord hebt, dat hij komen zal, en hij is nu reeds in de wereld.

1 Joh. 4, 1—3 (N. Vert.)

Onze tekst spreekt van geesten. We zouden hier onder 'geesten' willen verstaan: geestelijke stromingen, zoals die zich in het menselijk leven voordoen. In de oorspronkelijke talen wordt voor 'wind', 'adem' en 'geest' eenzelfde woord gebruikt. Wanneer een wind waait, dan is er een luchtstroming. En wanneer die luchtstroming maar een beetje sterk is, dan voert die van alles mee: dorre bladeren, stukjes papier, stof dwarrelt op. En zo zijn er ook in het menselijk leven allerlei stromingen, geestelijke richtingen die ons willen beïnvloeden, die ons tot een bepaalde denk- en handelwijze willen brengen, ons een bepaalde richting willen uitstuuwen.

Zulke geestelijke stromingen duiden wij veelal aan met woorden, die op -isme eindigen. Bijv. Rooms-katholicisme, Calvinisme, Barthianisme, liberalisme, socialisme, humanisme. En zo zijn er veel meer. Wij spreken ook wel van objectivisme, subjectivisme, mysticisme enz. Er zijn ontzaglijk veel van die geestelijke stromingen in de wereld. Ge wordt er van alle kant door omgeven.

En nu waarschuwt ons de apostel Johannes niet iedere geest te vertrouwen, dus ons niet

HET WOORD DER GEMEENTE

De dienaar des Woords heeft te bedenken, dat niet hij, maar de gemeente het Woord ontving, en hij met haar. Zijn prediking moet zijn een lezen van het Woord met de gemeente, een voorlezen, een voorgaan, een uitleggen van wat zij heeft. Zij moet met haar bijbel telkens rijker heengaan. Zij moet immer sterker zich bewust worden, dat zij het Woord haar Gods heeft. Zij moet altijd, om zo te zeggen onafhankelijker worden van zijn dienst. Haar bijbel moet haar hoe langs zo meer een geopend boek zijn. Het moet immer in haar vergadering zijn niet slechts een prediker, die het Woord bepeinst, en ziet en predikt, maar het moet een gemeente zijn die in overdenking des Woords is. En die soms als de dienaar slechts op de oppervlakte drijft of langs het Woord heen kijkt, zelve er in tuurt, en staart, en doolt in de diepte tes Woords van haar God. Een gezalde gemeenschap der heiligen, die met verlichte ogen des verstands hoort, wat de Geest tot de gemeente zegt.

SIKKEL

te laten meedrijven met elke geestelijke stroming. Dat wil immers makkelijk. Een wind, we hebben dat al genoemd, neemt in zijn vaart van alles mee. Of als ge eens staat aan de kant van stromend water, dan ziet ge daar ook allerlei voorwerpen in meedrijven: lege flessen, busjes, stukken hout enz. En zo laten wij mensen ons ook makkelijk meedrijven op allerlei geestelijke invloeden. Een geestesrichting, die zich maar krachtig openbaart sleept altijd vele mensen mee en ook zij, die er toch principiëel tegenover staan, worden er licht door beïnvloed. De tijdgeest, d.w.z. een geestelijke stroming in een bepaalde tijd is en overheersend, oefent ook zijn invloed uit op kerkmensen.

Maar, zoals gezegd, de apostel Johannes waarschuwt ons niet iedere geest te vertrouwen, maar de geesten te beproeven, d.w.z. te keuren, te toetsen. En wel of ze uit God zijn. Nauwkeurig nagaan dus of dat wel het geval is. Geesten toch hebben hun oorsprong.

Wanneer een wind waait, een storm, dan werken daar allerlei krachten achter. Het weerbericht spreekt dan van depressies en zo. Een mens blaast zijn adem. Zo nu hebben ook de geestelijke stromingen hun ontstaan te danken aan bepaalde krachten, aan bovennatuurlijke krachten. God zendt zijn Geest uit. Maar ook de boze zendt zijn geest, zijn geesten uit. Daar is ook, zoals Johannes aangeeft, de geest van de antichrist.

En daarom nauwkeurig nagaan met welke geest wij te maken hebben. U er niet gemakkelijk afmaken, niet criticeloos u laten meevoeren. Nee heel serieus toetsen. Want, zo argumenteert Johannes nader, vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld.

Johannes springt zo zonder meer van geesten op profeten over. Een geest uit zich n.l. in zijn profeten. In de profeten grijpt de geest ons aan.

De Geest des Heren drijft de profeten aan, de ware profeten, en zij spreken tot ons het woord Gods. Zo wil de Here ons beïnvloeden, ons de weg naar het leven opdringen.

Maar ook allerlei geestelijke stromingen hebben hun profeten, hun propagandisten, hun woordvoerders. En zij willen ons met een of ander godsdienstige beweging doen meegaan, ons een politieke overtuiging opdringen, ons aanhangers maken van dit of dat maatschappelijk stelsel.

Maar, dit is nu de waarschuwing der Schrift, vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan. Valse, niet omdat het altijd zulke valse, gemene mensen zijn, die het slecht bedoelen, maar vals, omdat zij aankomen met de pretentie iets goeds, iets heilzaams te brengen en het is in wezen iets slechts, iets schadelijks.

Vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld. Dus niet maar een enkeling, waar ge nog niet zoveel kans loopt mee in aanraking te komen. Neen, vele. Ze omringen u aan alle kanten. Dagelijks stuit ge er op. Weest dus op uw hoede.

Hoe nodig is deze waarschuwing. Wij mensen laten ons toch zo licht beïnvloeden. Als er figuren verschijnen als Barth, Billy Graham, Osborn, dan hebben ze zo maar hun enthousiaste bewonderaars ook onder hen, die toch nog wel serieus christenen willen zijn.

Maar hoe moeten wij er dan mee aan? Hoe kunnen we nagaan of de geesten uit God zijn of niet?

Hieraan, zo schrijft nu Johannes, onderkent gij de geest van God: iedere geest, die

UIT DE INHOUD:

Beproeft de Geesten	H. V.
Calvijn over kerkscheuring (I)	C. V.
Bekering	H. J. J.
Barmhartigheid bewezen	C. S.
Om het Bijbelse grondmotief	J. St.
Boekbespreking	P. A. H.
Reclassering	J. v. D.
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Verantwoording	
Kerknieuws	

belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God.

Iedere geest, dat is nogal ruim. Er is dus variatie mogelijk. Ge hoeft niet aanstonds iemand, die niet in alles uw overtuiging deelt voor een ketter te houden. Waar het op aankomt is, of er beleden wordt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Dit moet ge echter ook niet opvatten als een slap godsdienstig woordje. En ge moet niet denken, dat er geen gevaar dreigt als er maar vroom van God en Christus gesproken wordt. Als Johannes schrijft van 'iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is' dan is dat antithetisch gericht. Antithetisch gericht tegen de tijdgeest van zijn dagen, die met behoud van vrome termen in werkelijkheid het evangelie van Christus verkrachtte en verwierp. Dit is dus de toetssteen: wordt werkelijk het evangelie van Christus gebracht; is dat het fundament, waarop men staat; wordt naar de Schrift gesproken? Hier moet terdege opgelet, hier alle aandacht aan gegeven worden.

Want het is immers het een of het ander. Iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God, maar iedere geest, die Jezus niet belijdt, is uit God niet. Die Jezus niet belijdt, is een verkorte uitdrukking voor: die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Een ieder dus, zo kunt ge wel zeggen, die niet spreekt van uit het geloof in de Christus der Schriften, die is uit God niet. En dit, zo zouden we willen zeggen, is nu het erge: er zijn geen neutrale geesten, geen geesten, die niet uit God zijn en ook niet hun oorsprong hebben in wat tegen God ingaat. Neen, de geest, die Jezus niet belijdt, is geest van de antichrist. Iedere geest. Weer, dat is ruim genomen. Elke geestelijke stroming, of die nu godsdienstig van aard is of politiek of maatschappelijk. Overal waar niet uitgegaan wordt van de Christus der Schriften als de ons van God gezonden Zaligmaker en Behouder, daar hebt ge de geest van de antichrist. Daar verraadt zich dus de geest van hem, die zich in plaats van Christus wil dringen, de geest van de mens, die meent zelf verlosser te kunnen zijn, zelf heil en vrede voor de wereld te kunnen brengen. Hier hebt ge het fanatieke pogen van de mens zichzelf te redden. En dat moet op een catastrofe, op een totale ontreding en verworping van het menselijk leven uitlopen. Door u mee te laten slepen, laat ge u de ondergang tegemoet voeren. O hoe moet ge dus opletten. De antichrist komt nog wel, maar hij is toch al in de wereld. Zijn geest, zijn invloed bedreigt u en alle christenen dag aan dag.

Roodeschool.

H. VENEMA.

Calvijn over kerkscheuring

I

Kerkscheuring is een gruwelijk ding.

Ze is een van de verschrikkelijkste dingen, welke in Christus' kerk kunnen plaatsvinden.

Ze is een zonde zó groot, dat Calvijn haar als het op één na ergste kwaad kwalificeert — hij noemt het na Godslastering — om der wille waarvan een ambtsdrager moet gecensureerd worden.

Kerkscheuring is **nooit** geoorloofd.

Ze is een zonde, die door God wordt **vervloekt**.

De Reformatoren hebben dan ook nooit de kerk gescheurd.

Zeker niet om de zonden, de zeer gróte zonden, van de leden of de ambtsdragers der kerk.

Toen de reformatoren optraden waren de toestanden in de kerk beestachtig. Er waren bisdommen, waarin **alle** geestelijken in on-tucht leefden en dan zó, dat dit, publiek bekend was. In Genève exploiteerden de geestelijken van een kerk zelfs een bordeel. Maar noch Luther, noch Calvijn zouden zich om dergelijke zonden van de kerk hebben afgescheiden.

Neen, het stond voor hen vast, dat het in de kerk om één ding gaat, om een ding, dat beslissend is. Als de ware prediking van het woord daarin plaats vindt, dan is de kerk naar hun overtuiging een ware kerk, hoe vol zonden en zwakheden ze overigens ook mocht zijn.

Luther verklaarde zelfs eens, dat hij de paus de voeten zou kussen, als deze het evangelie liet verkondigen en dat ook zelf deed.

Prediking van het woord, van het evangelie — dat was voor hen het „kenmerk” der kerk, het **enige** kenmerk. Prediking — natuurlijk ook in de „vorm” van zuivere sacramentsbediening en tuchttoefening! Zijn die beide soms iets anders dan bepaalde „vormen” van prediking? Is het sacrament niet het zichtbare woord, het zichtbare **evangelie**? En is de tucht niet de prediking van het evangelie aan hardnekkige zondaars?

Ja, de prediking van het evangelie was voor de reformatoren het kenmerk der kerk. Weest er van verzekerd, zo schreef Calvijn eens, dat als ergens het evangelie gepredikt wordt, daar de kerk is! Want het bestaat niet, dat de prediking van het evangelie zonder vrucht zou blijven.

Als de „roomse” machthebbers Luther en Calvijn hadden laten prediken, dan zouden deze zich nooit van de „roomse kerk” hebben afgescheiden. Dát deden ze pas, toen ze om der wille van de prediking van het evangelie waren uitgeworpen.

Het is nu van het hoogste belang na te gaan hoe een man als Calvijn tegenover kerkscheuring stond.

Men kan er in zijn werken enorm veel over lezen.

Maar het is nóg boeiender, nóg leerzamer na te gaan hoe hij handelde toen er in volle ernst een kerkscheuring dreigde.

Dat geschiedde bij voorbeeld, nadat hij op paschen 1538 uit Genève was weggejaagd.

Men weet het: dat gebeuren was een der meest bewogene uit het bewogen leven van Calvijn. En vooral was die tijd zo bang en aangrijpend, omdat na Calvijns vertrek uit Genève, een kerkscheuring in de kerk van die stad dreigde.

We willen in een paar artikelen laten zien, hoe Calvijn dat dodelijk gevaar tegemoet trad, hoe hij daartegen schreef en in verband daarmee handelde.

* * *

Op Pasen 1538 werd Calvijn als een hond uit Genève weggejaagd.

Ruim anderhalf jaar hadden hij en zijn collega's Farel en de oude Couraud gewor-steld om de kerk en de stad van Genève — onder aanroeping van Gods naam en onder verwachting van diens zegen — tot reformatie te brengen.

Maar naar de mens gesproken was dat mislukt.

Ten gevolge van allerlei conflicten, waarvan de kern was een pogen van de overheid om de baas te spelen in de kerk en een strijd van Calvijn en de zijnen om dat te weerstaan, werden deze verbannen. De overheid van Genève had destijds nog de volle „macht” om

predikanten aan te stellen en af te zetten.

Het spreekt van zelf, dat toen voor de kerk van Genève een uiterst kritieke situatie ontstond.

De kerk van Genève was pas tot reformatie gekomen. Maar de grote massa van het volk begreep van het evangelie weinig en was uitgesproken goddeloos. Voor heel velen was de reformatie niet meer geweest dan de vreugdevolle bevrijding van de heerschappij van een troep geestelijken, die zó leefden, dat de burgerij een paar keer de kloosters hadden bestormd en „ingenomen” om de vrouwen en de meisjes, die deze vrome lieden naar hun heilige gebouwen hadden gelokt, weer te bevrijden. Van de dienst des Heren wisten ze weinig en voor zover ze er van af wisten, moesten ze er niets van hebben.

Wel hadden Calvijn en Farel reeds een kern van trouwe gelovige mannen gevormd, die hun leven voor de zaak en de kerk des Heren wilden geven.

Toen nu Calvijn en zijn collega's werden weggejaagd werd de situatie in de kerk chaotisch!

De raad had haastig een paar nieuwe predikanten benoemd. Maar vraag niet hoe het in de stad gesteld was!

Om daar maar mee te beginnen: deze nieuwe predikanten — het waren Jacques Bernard, Henri de la Mare, Antoine de Marcourt en Jean Morand — waren onbekwaam en alles behalve voorbeelden der kudde.

In een vertrouwelijke brief aan de predikanten van Zürich luchtten Calvijn en Farel over de mannen die hen waren opgevolgd op deze wijze hun hart:

Het zou beter zijn geweest dat de gemeente geheel en al van herders beroofd was dan dat zij overmeesterd wordt door verraders die zich achter het masker van herders verbergen.¹⁾

Twee van dat soort zijn het namelijk, die zich van onze plaats hebben meester gemaakt. Een van hen, — hij was guardiaan van de Franciskaners toen de prediking van het evangelie (in Genève) een aanvang nam, — weerstond die op vijandige wijze, totdat hij eindelijk Christus aanschouwde in de gestalte van een schone vrouw, die hij, nadat hij haar eenmaal bezat, op allerlei wijze schond. Reeds toen hij nog monnik was had hij zeer schandelijk en onrein geleefd en dat niet alleen zonder de vroomheid van zijn vroeger bijgeloof, maar zelfs zonder enige schijn van vroomheid. Thans roept hij van de kansel, om niet de schijn te hebben dat hij iemand is die uit de stand van opziensers uitgesloten behoort te worden, dat door Paulus niet van een opziener verlangd wordt, dat hij tot dusver onberispelijk is geweest, maar dat deze dat moet beginnen te zijn zodra hij tot dat ambt is gekomen. Sedert hij het evangelie heeft aanvaard, heeft hij zich zo gedragen, dat het allen duidelijk is, dat zijn hart vreemd is aan de vreze Gods en zo ook van de ware vroomheid.

De tweede, hoe listig hij ook is in het bedekken van zijn ondeugd, is toch zo ongehoord en in het oog lopend verdorven, dat hij alleen vreemdelingen kan imponeren. Beiden, ofschoon geheel ongeleerd, en niet alleen in het spreken maar ook in het gewone praten zouteloos, zijn toch onbeschaamd trots. Men zegt, dat zij er nu een derde bijgenomen hebben, die onlangs van hoerij is beschuldigd en zeker als schuldig aan de kaak zou zijn gesteld als hij niet door de gunst van enkele lieden aan een vonnis was ontsnapt.

De bekwaamheid waarmee zij thans hun ambt bedienen is niet groter dan die, waarmee ze zich dat hebben aangematigd. Omdat ze zich deels buiten het medeweten deels ondanks de tegenspraak van de ambtsbroeders uit de gehele provincie in het ambt hebben ingedrongen, doen ze zich thans eerder ieder ander masker voor dan dat van deemoedige dienstknechten van Christus. Niets smart ons evenwel dieper dan dat door hun onwetendheid, hun lichtzinnigheid, hun domheid de dienst des woords wordt geschonden en onteerd. Er gaat geen enkele dag voorbij waarop hun niet openlijk of door mannen of door vrouwen soms zelfs ook door knapen een of andere domheid onder het oog wordt gebracht.

Tot zover Calvijns ontboezeming aan Bullinger en diens collega's.

Ongetwijfeld is deze brief ook een uiting van de grote heftigheid en prikkelbaarheid van Calvijn. De portretten welke hij met deze woorden tekenet zijn wel zeer zwart en afstotend! Maar het staat, ook door wat andere bronnen meedelen, toch vast, dat de predikanten welke na het vertrek van Calvijn en Farel de gemeente van Genève moesten voorgaan zeker geen mannen waren, die uitblonken in kennis en vroomheid des levens.

* * *

Zo stond het met de predikanten.

En wat de leden betreft: het was geen wonder, dat de vele trouwe volgelingen, die Calvijn en Farel in Genève hadden, hevig geschokt waren door het gebeurde!

In de storm, welke door de woede van de toonaangevende partij was ontketend, waren ze uiteengeslagen. En de wegzending van de door hen zo hoog geëerde en innig geliefde predikanten had hen bedroefd en verward.

Maar spoedig herstelden ze zich, zochten contact met elkaar en vormden tenslotte een partij, welke de naam Guillermins ontving. Men noemde hen zo naar Farel. Diens voor-naam was namelijk Guillaume (Willem). Vermoedelijk wijst dat er op, dat in de ogen van het volk nog steeds Farel, de hartstochtelijke „donderende” prediker, de leidsman van de reformatorisch gezinden was.

Deze Guillermins vormden de kern van de burgerij. Ze muntten uit door godsvrucht en schriftkennis. En het is menselijkerwijs gesproken aan hun geloof, volharding en onverzettelikheden te danken geweest, dat Genève de stad is geworden die een paar eeuwen lang een brandpunt bleef van de gereformeerde kerk in West-Europa.

Men behoeft niet veel fantasie te bezitten om zich te kunnen voorstellen hoe het deze mannen na de catastrofe te moede was. De wettige ambtsdragers der kerk, die naar hun vaste overtuiging door God in zijn genade aan Genève waren geschonken en die in de moeilijkste omstandigheden hun ambt met voorbeeldeloze trouw hadden bediend, waren onder de bedreiging en de hoon van de menigte als een paar deugnieten weggejaagd. En op hun plaats hadden zich een paar lieden genesteld, die reeds daarom als indringers en dus als onwettige ambtsdragers gediskwalificeerd moesten worden. Maar bovendien waren het mannen, die noch door hun prediking noch door hun levenswandel ook maar enig respect inboezemden.

Het was dan ook geen wonder dat de afkeer van de nieuwe stand van zaken bij de Guillermins steeds toenam en al spoedig overging in krachtig verzet daartegen.

Het centrum daarvan vormde het „College”, de school waarvan Calvijns vriend, Antoine Saunier, de rector was.

Aan deze school werkten behalve deze Saunier een aantal leraren, die de zaak van de reformatie van harte waren toegedaan.

Spoedig kwam het tot botsingen. Toen een paar leraren onder de preek aantekeningen maakten, werden hun die afgenomen. Een andere leraar maakte na een preek enkele vriendschappelijke opmerkingen daarover. Maar de domine wie dat betrof werd daarover zo boos dat hij de criticus uit het raam wilde smijten.

Tenslotte werden de predikanten het optreden van deze leraars moe. Ze riepen hen voor de raad. Deze vroeg hen of zij op de laatste Pasen en Pinksteren aan het Avondmaal hadden deelgenomen. En toen ze antwoordden, dat ze dat niet hadden gedaan, omdat hun dat onmogelijk was geweest werden ook zij verbannen. Binnen drie dagen moesten ze de stad verlaten.

Dat alles gebeurde in de zomer en nazomer van 1538.

Wanneer men dit alles leest vraagt men zich in spanning af, wat zal nu Calvijn doen? Daarover een volgende keer.

C. V.

P.S. Als antwoord op vragen desbetreffende deel ik even mee, dat ik D.V. de artikelen over de „Pluriformiteit der Kerk” spoedig hoop voort te zetten. Met het oog op de variatie heb ik deze na de eerste reeks even onderbroken. De tweede volgt spoedig.

¹⁾ Opera Calvini X (pars posterior), 208: Iam ecclesiam prorsus destitutam esse pastoribus praestiterit, quam a talibus proditoribus sub pastorum larva latitantibus occupari.

BEKERING

De woorden bekering, zich bekeren en tot bekering komen zijn ons allen wel bekend. En we zullen ook allemaal wel ongeveer weten wat we onder bekering hebben te verstaan. Het antwoord van de Catechismus zit er hoop ik nog wel ingeheid: „De waarachtige bekering bestaat in twee stukken: in de afsterving van de oude mens en in de opstanding van de nieuwe mens”. Het eerste is „een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoord hebben en die hoe langer hoe meer haten en vlieden”. En de opstanding van de nieuwe mens is „een hartelijke vreugde in God door Jezus Christus en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven”. Mogelijk weten we ook nog te onderscheiden tussen wedergeboorte en bekering (welke onderscheiding m.i. niet in de Schrift voorkomt) en tussen een eerste bekering en de dagelijkse bekering en tussen volksbekerings en persoonlijke bekering.

Ook al weten we dit alles allemaal, dan kan het nog wel zijn, dat het met onze werkelijke bekering niet goed staat. Want als de Schrift oproept tot bekering, dan is de bedoeling niet alleen, dat we goed weten wat bekering is maar dat we ons daadwerkelijk van bepaalde zonden bekeren. Als de HERE op bekering aandringt, dan wil Hij dat er iets in ons leven verandert. En er is wel plaats voor de vraag of er in ons leven veel verandert. Een bekend theoloog heeft eens geklaagd, dat het wel schijnt of we niet meer verstaan wat zonde en genade is. Zo zouden we ook kunnen vragen of er praktisch nog wel veel bekering voorkomt. Daarom lijkt het me goed eens na te gaan waartoe we worden vermaand als de HERE tot bekering opwekt.

***

In het Oude Testament wordt voor „zich bekeren” en „bekerings” een woord gebezigd, dat in het alledaagse leven heel gewoon betekent: terugkeren op z'n schreden, omkeren op de weg die men gaat, van richting veranderen. Van de 1000 keer, dat het in de Schrift voorkomt, heeft het 900 maal die alledaagse betekenis. Toen David Goliath verslagen had sloegen de Filistijnen op de vlucht. En de mannen van Israël en Juda vervolgden hen tot aan de poorten van Ekron en Gath. En dan staat er in I Sam. 17 : 53: „Daarna keerden de Israëlieten terug van de heftige vervolging van de Filistijnen en plunderden hun legerplaats”. Datzelfde woord nu, dat hier gebruikt wordt voor „zij keerden terug” wordt ook gebezigd voor „zich bekeren”. Zo bijv. in I Sam. 7 : 3. Israël is in die tijd in grote nood. De Filistijnen doen met het volk des HEREN wat ze willen. We lezen in vs 2: „Het gehele huis Israëls achtervolgde de HERE met z'n klachten”. En dan zegt Samuël: „Indien gij u met uw gehele hart tot de HERE bekeert, doet dan de vreemde goden en de Astartes uit uw midden weg en richt uw hart op de HERE en dient Hem alleen”. Totnogtoe hebben de Israëlieten blijkbaar vreemde goden gediend en gebogen voor Astarte, de heidense godin van de vruchtbaarheid en alle levenskracht. Hun hart was niet gericht op de HERE, maar op de afgoden. Daarmee moeten ze ophouden. Hun hart moet zich richten op de HERE en dat moet blijken uit heel hun levensverandering. Dan komt Israël te Mizpa bijeen. Daar „putten zij water en goten het uit voor de HERE”. Stellig een teken van een gebroken en verslagen hart, dat zich uitstort voor God. Verder lezen we: „Ook vastten zij op die dag en zeiden daar: „Wij hebben tegen de HERE gezondigd”.

Uit deze geschiedenis kunnen we aflezen waarin de waarachtige bekering bestaat. Ten eerste moet het hart erbij betrokken zijn. Er moet een recht inzicht wezen, dat de totnogtoe betreden weg verkeerd is. En een hartelijk leedwezen, dat God door de zonde vertoord is. Voorts moet dat hartelijk leedwezen of berouw uitkomen in de schuldbelijdenis: „Tegen u hebben wij gezondigd en gedaan wat kwaad is in uw ogen”. Ten derde moet dat hartelijk berouw en die belijdenis met de mond tot vrucht hebben, dat we daadwerkelijk met de zonden breken en doen wat de HERE welbehagelijk is.

Voor al bij de profeten vinden we herhaaldelijk de oproep tot bekering. En dan worden telkens bepaalde zonden genoemd, waarover

de HERE vergramd is en waarvan het volk des HEREN zich bekeren moet. In Amos 5 : 12 bijv. zegt de HERE: „Want ik weet, dat uw overtredingen vele zijn, en uw zonden talrijk, — gij die de rechtvaardige benaauwt, die losgeld aanneemt, en die de armen in de poort terzijde dringt. Daarom zwijgt de verstandige in die tijd, want het is een boze tijd”.

Als de HERE zijn volk tot bekering roept, dan wil Hij dat het met de zonden breekt en doet wat Hij wil. In de dagen van Micha wil men God tevreden stellen door allerlei offeranden, met brandoffers en duizenden rammen en tienduizenden van oliebekken. Ja, men vraagt: „Zal ik mijn eerstgeborene geven voor mijn overtreding, de vrucht van mijn schoot voor de zonde mijner ziel?” Maar dan zegt de profeet: „Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is en wat de HERE van u vraagt: niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God”. Micha 6 : 6—8.

Meestal wordt in het O.T. heel het volk tot bekering geroepen en daarmee vanzelf ook ieder volkslid persoonlijk. Dat ieder persoonlijk zich bekeren moet blijkt duidelijk uit Ezechiël, die nadruk legt op de persoonlijke verantwoordelijkheid. Bijv. in Ez. 18 : 20: „De ziel (de mens) die zondigt, die zal sterven. Een zoon zal niet mede de ongerechtigheid van de vader dragen, en een vader zal niet mede de ongerechtigheid van de zoon dragen. De gerechtigheid van de rechtvaardige zal alleen rusten op hemzelf en de goddeloosheid van de goddeloze zal alleen rusten op hemzelf. Maar wanneer de goddeloze zich bekeert van alle zonden die hij begaan heeft, al mijn inzettingen onderhoudt en naar recht en gerechtigheid handelt, dan zal hij voorzeker leven; hij zal niet sterven”. Duidelijk blijkt daar ook, dat de HERE geen lust heeft in de dood van de zondaar, maar in zijn leven: „Werpt al uw overtredingen die gij begaan hebt van u weg, en vernieuwt uw hart en uw geest. Waarom toch zoudt gij sterven, huis Israëls? Want ik heb geen welgevallen aan de dood van wie sterven moet, luidt het woord van de Here HERE; daarom bekeert u, opdat gij leeft”.

***

In het N.T. treden Johannes de Doper en daarna de Here Jezus op met de oproep tot bekering, omdat het koninkrijk der hemelen nabij is gekomen. Het volk der Joden was grotendeels zeer godsdienstig. De meesten namen hun godsdienstplichten trouw waar. Hadden zij dan wel bekering nodig? Vastten zij niet en baden ze niet en gaven ze geen aalmoezen en werd de tempeldienst niet trouw verzorgd? Jawel, aan godsdienstplichten ontbrak het niet. Maar toch deugde er niet veel van. Want met alle godsdienstigheid wilden Schriftgeleerden en Farizeeën en hun volgelingen niet van genade leven. Ze leefden uit de wet, met het doel Gods gunst te verdienen. Maar nu komt het koninkrijk van Gods genade. Nu worden ze opgeroepen om tot Gods genade de toevlucht te nemen. Ze moeten zich afkeren van hun dode, godsdienstige werken en de vergeving der zonden en het leven zoeken bij de Here Jezus, in Wie de volheid van genade wordt geopenbaard.

Er worden voor bekeren en bekerings twee woorden gebruikt, waarvan het ene letterlijk betekent: De zin veranderen, van gedachte of inzicht veranderen, anders gaan denken en willen. Het andere woord schijnt oorspronkelijk meer te betekenen: verandering van levensweg. Maar in het gebruik verschillen deze woorden heel weinig of niets. In Hand. 3 : 19 komen ze naast elkaar voor: „Betert u dan en bekeert u”, staat er in de St. Vert. De N. V. heeft: „Komt dan tot berouw en bekerings”. Mogelijk legt daar het eerste woord nadruk op de innerlijke verandering en het tweede op omkeer van heel het leven. Maar overigens hebben ze dezelfde betekenis. Bekering omvat omzetting van het hart en van het verstand en van de wil en van de genegenheden en van heel de levensgang. Ik zie dan ook geen verschil tussen: „Gijlieden moet wederom geboren worden”, Joh. 3 : 8 en „betert u dan en bekeert u”. Vaak is de verhouding van wedergeboorte en bekerings zó voorgesteld: „God komt met zijn eis: „bekeert u” tot alle mensen, maar alleen zij die wedergeboren zijn kunnen zich bekeren, (Joh. 3 : 3, 5). In de wedergeboorte is de mens volstrekt lijdelijk, hij wordt wederge-

boren door de Heilige Geest, maar in de bekerings is de mens tot werkzaamheid geroepen, want hij heeft zich te bekeren, de oude mens te kruisigen en de nieuwe mens aan te doen”. (Zie Kok's Encyclopaedie I, 268). Maar in de Schrift is voor deze onderscheiding geen grond. Volstrekt lijdelijk is een mens nooit, ook niet in de wedergeboorte of bekerings.

***

Stellig is het God die bekerings geeft en het leven vernieuwt. Dat erkent ieder, die de HERE kent. Zo lezen we ook in Jer. 31 : 18: „Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn”. St. V. In de N. V. wordt deze tekst zó vertaald: „Bekeer mij, dan zal ik mij bekeren”. En in Hand. 11 : 18 staat geschreven: „Zo heeft dan God ook aan de heidenen de bekerings ten leven geschonken”.

Maar dat neemt niet weg, dat de HERE de mensen tot bekerings roept. En dat zij, die het Woord des HEREN ter harte nemen, zich bekeren. God schakelt de mens in het werk der bekerings in. En Hij verwijt het aan de hardnekkigen, dat zij zich niet hebben bekeerd. Hoe de verhouding is tussen Gods werk en de zelfwerkzaamheid van de mens, zal wel nooit iemand ter wereld kunnen oplossen. De Schrift lost dat ook niet op. Maar zet rustig dit naast elkaar: „Werkt uw eigen zaligheid met vrees en beven; want het is God die in u werkt beide het willen en het werken naar zijn welbehagen”. Fil. 2 : 12v.

Als iemand in een zonde leeft en de HERE roept hem bijv. door middel van de prediking of door broederlijke vermaning tot omkeer, dan moet hij maar niet piekeren over de vraag of hij het kan of niet kan, maar hij moet maar doen wat de HERE wil. En als hij dat doet, dan zal hij erkennen dat dit niet zijn werk is, maar dan zal hij God dankbaar zijn dat Hij hem daartoe bracht.

***

Misschien merkt iemand op, dat er in de Bijbel toch ook sprake is van onmogelijkheid om nog weer tot bekerings te komen? Inderdaad is daar sprake van. In Hebr. 6. Daar wordt gesproken van afvalligen, die niet weer te vernieuwen zijn tot bekerings, „daar zij wat hen betreft de Zoon van God opnieuw kruisigen en tot een bespottings maken”. Het kán zover komen, dat het te laat wordt voor bekerings. Maar waarom wordt ons dat voorgelaten? Opdat we het zover niet zouden laten komen! Opdat we de bekerings niet zo lang uitstellen, dat het met Gods lankmoedigheid uit is! Opdat we de HERE niet zouden tergen door in een kwaad hardnekkig te volharden. Dan zou het zover kunnen komen, dat van toepassing is het woord van een der profeten: „Zal ook een Moorman zijn huid veranderen of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen”. Jer. 13 : 23. Dat is niet maar een algemene uitspraak, waarmee we ons pantsers kunnen tegen Gods roepstem tot bekerings. Als we dit woord zó gebruiken, dan misbruiken we het. Maar het is een waarschuwend voorbeeld, waarin ons wordt voorgelaten hoever het met een volk of een mens kan komen. Opdat we direkt als we tot inzicht komen, dat we op een verkeerde weg zijn, omkeren op onze schreden en wederkeren tot de HERE.

God is niet „onze lieve Heer”, bij wie we altijd nog terecht kunnen als het ons past. Hij laat niet met zich spotten. Wie na tal van vermaningen en een reeks van waarschuwingen niet horen wil, per se niet horen wil, die zál dan ook niet meer horen. Maar eer het zover is moet er al ontzaggelijk veel verharding en verzet bij de hoorders van het Woord des Heren zijn geweest. Want Gods lankmoedigheid is ontzaggelijk groot. Hij heeft een geduld, zoals er op aarde bij geen mens wordt gevonden. Maar als er volhardend en opzettelijk misbruik van Gods lankmoedigheid wordt gemaakt, dan kan het zover komen als we in bovengenoemde teksten hebben gezien.

Daarom:

Zo gij zijn stem dan heden hoort, geloofst zijn heil- en troostrijk woord, verhardt u niet, maar laat u leiden.

Verhardt u niet, neemt zijn gená ootmoedig aan. Laat Meriba, laat Massa u ten afschrik wezen, waar 'k door uw vaders ben verzocht, toen alles, wat mijn almacht wrocht, hen niet bewoog om Mij te vrezén.

H. J. JAGER.

BARMHARTIGHEID BEWEZEN

Eigenwilligheid is een strik.

Maar dan een **taai** strik!

Van geslacht op geslacht blijft die strik maar vasthouden. Zoals de HEERE ook gedreigd heeft: „Ik de HEERE, uw God, ben een ijverig (jaloers) God, Die de zonde der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde en vierde lid dergenen, die Mij haten”.

Dat vervult de HEERE met jaloersheid, als Zijn vrouw (de kerk) Hem niet meer gelooft en niet meer naar Hem luistert.

Dan staat Hij op, om te straffen met de wraak des Verbonds, dan bezoekt Hij de eigenwilligheid der kerk.

De gouden kalveren in het tienstammenrijk, de noordelijke kerk, zijn niet meer opgeruimd, maar zijn daar gebleven tot het bittere einde toe, totdat God de tien stammen in de ballingschap wierp.

De Roomse strik van allerlei vroomheidsregels en menselijke inzetten heeft de christenheid in Europa eeuwenlang vastgehouden en gevangen gehouden (de middeleeuwen) en omklemt nu nog miljoenen gedoopten in vele landen der wereld. Naar de mens: onverbreekbaar.

Maar de HEERE kan die taai strik wel verbreken en dat heeft Hij ook al menigmaal gedaan.

Zoals de HEERE ook beloofd heeft: „Ik zal barmhartigheid bewijzen aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden”.

Reformatie is niet onze flinkheid en onze standvastigheid, maar dat is 't machtige werk van onze God, dan staat Hij op, om Zich over Sion te ontfermen en om te verlossen, dan geeft Hij nieuw leven door Zijn Geest.

Dan bewijst Hij barmhartigheid.

Hij redt Goddelijk, wonderbaar.

Hij gaf wederkeer uit de ballingschap, eerst de „afscheiding” onder Zerubabel en later de „doleantie” onder Ezra.

Hij trok Zijn volk, Zijn overblijfsel uit de heidense landen en haalde het naar Sion, naar Jeruzalem.

Terwijl de ganse christenheid in Europa vastlag in de Roomse strik (onze voorouders hadden ook „van huis uit” geleerd om „Ave Maria's” te bidden en voor de hostie te knielen) leidde God de HEERE hen krachtadig uit, met een sterke hand, zodat onze voorouders al die menselijke inzetten schade en drek achtten en naar Gods Woord terugkeerden.

Toen leidde God hen zo krachtig door Zijn Geest en Woord, dat ze de Schriften weer verstonden, zo heerlijk en duidelijk als we dat nu nog lezen kunnen in de belijdenisgeschriften en de formulieren en gebeden der kerk.

Toen de christenen hier te lande vast zaten in de leer van de deugdzaam mens en schier allen zich bogen onder de reglementen van „de vaderlandse kerk”, heeft God de HEERE weer zijn volk verlost en reformatie gegeven, terugkeer tot het Evangelie van onze Here Jezus Christus en tot de zuivere verkondiging van Zijn Woord.

En als in de veertiger jaren van deze eeuw, allerlei theologische constructies de Gereformeerde christenen van de jeugd aan worden ingegeven, en zo de heerlijkheid en de ernst van Gods Verbond werden verduisterd en weggewerkt en de machtsaanmatiging van de „Gereformeerde kerken” steeds bruter wordt, dan staat God op en komt „tussenbeide” en bewijst barmhartigheid aan duizenden en leidt hen uit.

Met de vrijmaking is er geen „nieuwe kerk” bijgekomen, maar toen is de kerk verlost. We moeten geen **partij** zijn, die tegenover de andere „partijen” staat. Maar we moeten alleen maar kerk van Christus willen zijn met de aloude basis: het bloed en de woorden des Verbonds. De echt brede basis: er is plaats voor allen, die de HEERE vrezen. Dan gaan we werven, oproepen, zoals steeds gebeurde na een reformatie (Samuël, Hiskia, Guido de Bres, Ds de Cock): buigt uw hals onder het juk van Christus en dient de opbouw der broeders, scheidt u af van de degenen, die niet van de kerk zijn en voegt u tot deze vergadering.

Wie de barmhartigheid Gods ziet in de kerkgeschiedenis, verwerpt alle valse oecumenische geest, maar ook alle partij-geest.

C. STAM.

Om het bijbelse grondmotief

Het aprilnummer 1958 van het studentenblad FAX, 2e jrg. no. 3, bestaat geheel uit één artikel: Gegrond verenigd?; grondvragen en grondslagen van Christelijke organisatie door mr W. Nieboer. In het Gereformeerd gezinsblad werden twee hoofdartikelen over dit nummer geschreven; waarderend, aanbevelend, citerend, zonder belangrijke kritiek. Aandacht voor dit artikel buiten de studentenpers is er dus reeds geweest.

Dit artikel blijkt verder te steunen op voorafgaande publicaties van Nieboer in FAX. Het tweede nummer van de 1e jrg., mei 1957, bestaat eveneens uit één artikel van deze auteur, getiteld: Schepping en Woord. Uit het redactioneel blijkt dat dit is „een in artikelvorm gegoten uittreksel van een cursus die voor H.d.C. werd gehouden, in 1954/1955, door Mr W. Nieboer, één der eerste leden van het corps”. In het volgende nummer, 1e jrg. no. 3 van augustus 1957, gaat B. Goudzwaard tegen dit artikel in en in het nummer 2e jrg. no. 1 van november 1957 verklaart Nieboer zich nader. Daaruit blijkt dat hij in zijn cursus voor Hendrik de Cock 21 keer telkens een klein uur sprak. Aandacht voor de door hem gestelde problematiek is daarom wel verantwoord, ook in een blad dat niet tot de studentenpers behoort.

Interessant is het om te zien hoe Nieboer in alle drie artikelen poogt te denken vanuit één grondonderscheiding, hoe hij vandaar uit kritiek levert op Kuyper, Dooyeweerd en Schilder en hoe hij poogt vandaar uit oude problemen een nieuwe oplossing en oude termen een nieuwe betekenis te geven. Nieboer schrijft: „Het onderscheid tussen schepping en Woord achten wij van allesbeheersende betekenis voor „de gereformeerde levensbeschouwing”. Het bergt de macht in zich om het denken in even sterke mate te beheersen als dit b.v. bij Rome met het natuur-genade-schema geschiedt” (I-2-3, d.w.z. 1e jrg. no. 2 blz. 3). In de taal van de Calvinistische wijsbegeerte poneert Nieboer dus dat het onderscheid van schepping en Woord een grondmotief is en tracht hij de doorwerking van dit grondmotief in eigen denken aan te tonen en in het denken van anderen te introduceren. Tegelijkertijd wijst hij het bijbelse grondmotief van schepping, zondeval en verlossing af en wel op de volgende drie gronden (I-2-7 en 8).

- 1e. Dit grondmotief gaat niet terug tot vóór de zondeval.
- 2e. Dit grondmotief gaat van belangrijke gebeurtenissen uit en kan daarom naar verkiezing worden uitgebreid en ingekrompen.
- 3e. Dit grondmotief is onvergelijkbaar met de andere dualistische grondmotieven.

Nieboer voelt meer voor het onderscheid tussen wet en kosmos van Dooyeweerd omdat dit onderscheid stamt van vóór de zondeval, maar hij heeft het grote bezwaar dat het Woord bij dit onderscheid geen aparte plaats heeft (I-2-9).

Reeds hier zouden we willen vragen wat Nieboer met zijn grondonderscheiding wil. Gaat het om een onderscheid in de **kennisleer** of om een fundamenteel onderscheid in de **werkelijkheidsleer** of om het bijbelse **grondmotief** voor onze „levens- en wereldbeschouwing”?

Op pagina I-2-2 noemt hij Schepping en Woord onze laatste **kenbronnen**, op pagina I-2-13 omschrijft hij zijn onderscheid als een **grondmotief** en op pagina I-2-9 vergelijkt hij zijn onderscheid met een fundamenteel onderscheid in de **werkelijkheidsleer**, namelijk dat tussen wet en kosmos.

Om de gestelde problemen duidelijker te doorzien zou ik dus nader in willen gaan op de fundamentele onderscheidingen in de kennisleer en in de werkelijkheidsleer en op de betekenis van een grondmotief.

I. Fundamentele onderscheidingen in de kennisleer.

Deze paragraaf zou ik willen beginnen met de eerste volzin van de Institutie van Calvin: „Nagenoeg de ganse hoofdinhoud van onze wijsheid, die verdient voor de ware en hechte wijsheid gehouden te worden, bestaat uit twee delen, de kennis van God en de kennis

van ons zelf”. Daarna onderzoekt Calvin voornamelijk hoe wij God kunnen kennen en wat we van Hem weten en verwaarloost hij wel enigermate het probleem van de mensenkennis. Volgens Calvin en onze belijdenis kan men God kennen uit de schepping, onderhouding en regering der gehele wereld en uit zijn heilig Woord.

Nieboer gaat van deze twee kenbronnen uit: Schepping en Woord; dat is zijn fundamentele onderscheiding.

Hier zou men toch moeten opmerken dat het zijn vooraf gaat aan het **kennen**. Het onderscheid tussen God en mens gaat toch vooraf aan de kenbronnen waardoor men God en de mens leert kennen. De werkelijkheidsleer gaat vooraf aan de kennisleer. Het kennen kan alleen in de werkelijkheid, die er dus aan vooraf gaat, plaatsvinden. Derhalve kan het onderscheid tussen twee kenbronnen niet fundamenteel zijn over heel de linie!

We gaan daarom uit van het onderscheid tussen God, zijn wet en de kosmos, bestaande uit hemel en aarde en vragen naar de kenbronnen om elk hiervan te leren kennen.

We belijden dan in de eerste plaats dat we God niet kennen uit Schepping en Woord, zoals Nieboer wil, maar nauwkeuriger uit de schepping, onderhouding en regering der gehele wereld en uit Gods Woord. Verder kunnen we Gods wet aan de kosmos gesteld, kennen uit het onderzoek van de kosmos al of niet bij het licht van Gods Woord. De hemel in de zin van de geestenwereld kennen we gedeeltelijk. Dit kennen geschiedt niet bij het licht van Gods Woord maar door mededeling daaruit en voor enkelen door verschijning. De aarde wordt gekend door mededeling uit Gods Woord en door onderzoek al of niet bij het licht van Gods Woord.

Wat nu verder de leer van het kennen betreft, zal het duidelijk zijn dat het onderscheid tussen de kenbronnen of kenmiddelen niet het enige onderscheid van belang is. Een onderscheid binnen het kenbare en het onderscheid tussen het kenbare en degene die kennis heeft of verwerft gaat eraan vooraf. En de belangrijke onderscheidingen tussen leren en kennen, tussen kennis en dwaling, tussen begrip en oordeel volgen op het onderscheid tussen de twee kenbronnen. In dit verband van de kennisleer is het fundamentele onderscheid van Nieboer het derde in een serie van zes.

In een overzicht zijn de fundamentele onderscheidingen van de kennisleer:

1. Onderscheid in het kenbare: God, wet, kosmos = hemel en aarde.
2. Onderscheid tussen het kenbare en degene die kennis verwerft of bezit.
3. Onderscheid in de kenbronnen: Gods Woord en de wereld.
4. Onderscheid tussen leren kennen en kennis als bezit.
5. Onderscheid tussen ware en valse kennis.
6. Onderscheid tussen begrip en oordeel.

II. Fundamentele onderscheidingen in de werkelijkheidsleer.

Een onderscheid tussen twee kenbronnen kan ik me moeilijk indenken als een macht om het denken te beheersen. Een onderscheid wordt omgekeerd door het denken gemaakt. Van betekenis is een onderscheid wel als dit onderscheid beantwoordt aan een juiste stand van zaken in de werkelijkheid. De vraag is dus welke werkelijkheid beantwoordt aan het gemaakte onderscheid tussen schepping en Woord.

Onder schepping verstaat Nieboer het resultaat van Gods scheppingsdaad, de gehele wereld. Onder Woord verstaat hij het door God tot de mens gesproken verbondswoord, de bijbel, de heilige Schrift (I-2-2). Als onderscheid tussen twee kenbronnen aanvaarden we dit als een goed onderscheid. Maar hoe staat het met de vraag of dit een fundamenteel onderscheid is in de werkelijkheid?

Nieboer plaatst ergens naast elkaar: scheppingswoord en verbondswoord (II-1-15). Als hij over schepping en Woord spreekt gaat het om dit laatste: het verbondswoord. Daardoor is zijn onderscheid tussen schepping en Woord reeds niet meer fundamenteel. Het scheppingswoord kan men niet tot de daarop volgende schepping herleiden. Daarbij komt

dat God nog op velerlei wijzen gesproken heeft, met name ook door zijn Zoon, het Woord des levens. Van al de woorden Gods waaronder ook begrepen zijn alomtegenwoordige kracht waardoor Hij de wereld in stand houdt, kiest Nieboer de bijbel als tegenpool tegenover de schepping. Daarbij is juist de bijbel het Woord van God dat ons vandaag in de meest creatuurlijke gedaante in handen is gegeven. Als men tegenover de schepping vier vormen van Gods Woord kan plaatsen, kan het onderscheid tussen schepping en één van deze vormen nimmer fundamenteel heten!

Het fundamentele onderscheid in de werkelijkheid is veeleer dat tussen wet en kosmos. God is, de wet geldt en de kosmos bestaat. De wet is Gods wet en geldt voor de kosmos. De kosmos is de gehele schepping, bestaande uit hemel en aarde. De aarde is dan onze kleine aardbol met het grote heelal. En de hemel is de wereld van de geesten omvattende hemel en hel. De wet geldt voor de kosmos en houdt daardoor de gehele kosmos in stand. Tot deze wet behoort Gods schepperswoord, Gods alomtegenwoordige kracht waardoor Hij de kosmos in stand houdt, de tien geboden waardoor Hij het mensenleven in geordend verband houdt, zijn verbonds-woorden en zijn woord van verlossing dat Hij in de persoon van Christus spreekt. In onze wetenschappelijke taal spreken we hier van wet. In de bijbel wordt deze wet gekenmerkt door de wetgevende, de sprekende God. Door het Woord is de kosmos geschapen, wordt de kosmos in stand gehouden en is de verlossing gekomen. Het Woord Gods is in de bijbel met name de Zoon Gods.

We moeten daarom onderscheiden in de werkelijkheidsleer tussen God, wet en kosmos en niet tussen schepping en verbondswoord.

III. Het bijbelse grondmotief.

Tenslotte, en wel in sterke mate, brengt Nieboer zijn onderscheid naar voren als een grondmotief, ook al blijft hij dit woord vermijden en spreekt hij telkens van een fundamenteel onderscheid. Dit laatste is erg verwarrend want een grondmotief is geen onderscheid. Een grondmotief is veeleer een macht die ons op een goede of verkeerde wijze doet onderscheiden.

De drievoudige kritiek van Nieboer op het bijbelse grondmotief berust grotendeels op het misverstand dat een grondmotief een min of meer fundamentele onderscheiding is. Een motief gaat aan het denken vooraf en een onderscheiding volgt erop.

Het eerste punt van kritiek van Nieboer op het bijbelse grondmotief is dat dit grondmotief niet teruggaat naar vóór de val. Het teruggaan naar voor de val heeft Nieboer van Schilder en Schilder dacht daarbij vooral aan het woord van Christus over het huwelijk. Het antwoord van Christus aan zijn onderzagers gaat inderdaad terug naar voor de zondeval. Maar welk motief werkte in dat antwoord? Wil Christus niet de verlossing geven in het huwelijksleven van de gevolgen van de zondeval door terug te grijpen naar het **scheppingsmotief**? Bij het bijbelse grondmotief gaat het om de motieven van ons denken, spreken en handelen in de hedendaagse cultuur. Dat wij daarbij teruggaan naar vóór de val komt reeds voort uit het motief dat we de verlossing van de zonde zoeken. Het teruggaan naar voor de val komt veelal voort uit het grondmotief van schepping, zondeval en verlossing. Deze kritiek van Nieboer heft dus zichzelf op.

Het tweede punt van zijn kritiek is dat dit bijbelse grondmotief uitgaat van belangrijke gebeurtenissen en daarom naar verkiezing kan worden uitgebreid of ingekrompen. Bij deze kritiek worden schepping, zondeval en verlossing tot gebeurtenissen gereduceerd. De schepping, zondeval en verlossing als motief echter opgevat, vindt men juist in het verstaan van allerlei gebeurtenissen terug. De vlucht naar Egypte van Jozef, Maria en Jezus is een gebeurtenis waarbij het vervoer op een ezel geschiedt volgens de structuur van de schepping, waarbij de noodzaak voortkomt uit de zonde in het hart van Herodes en waarbij het doel is de verlossing van Israël. Zou men nu omgekeerd de verlossing kunnen verstaan uit het motief van bijvoorbeeld deze drie gebeurtenissen: de vlucht naar Egypte, de verzoeking in de woestijn en de hemelvaart? Neen immers. Maar wel kan men elk

van deze gebeurtenissen verstaan vanuit het grondmotief van schepping, zondeval en verlossing. De kritiek van Nieboer deugt niet omdat het bij een grondmotief gaat om motieven in plaats van gebeurtenissen. Schepping, zondeval en verlossing mag en kan men niet tot enkele gebeurtenissen reduceren!

Het derde punt van de kritiek van Nieboer is dat het bijbelse grondmotief onvergelijkbaar is met de andere dualistische grondmotieven. De andere grondmotieven die Dooyeweerd analyseerde zijn namelijk het griekse grondmotief van vorm en materie, het scholastieke grondmotief van natuur en genade en het humanistische grondmotief van natuur en vrijheid.

Nu heeft Dooyeweerd o.m. in Reformatie en Scholastiek in de wijsbegeerte, er op gewezen dat deze grondmotieven dualistisch zijn tengevolge van hun afgodische oorsprong. Indien men enig schepsel tot religieuze oorsprong verheft, heeft dat immer tengevolge dat er een dualistische en religieuze tegenpool ontstaat. Dat het bijbelse grondmotief niet vergelijkbaar is met andere grondmotieven komt tengevolge van de antithese. Als Nieboer dus een grondmotief zoekt dat wel vergelijkbaar is met het scholastieke grondmotief van natuur en genade laat hij op dit punt de antithetische bijbelse gedachtengang tegenover de scholastiek los.

Bij de gegevens die ik thans bezit durf ik niet te zeggen of misschien het fundamentele onderscheid van Nieboer tussen schepping en Woord niet zelf voortkomt uit het scholastieke grondmotief van natuur en genade. Hij bestrijdt wel is waar het „roomse” grondmotief van natuur en genade, maar hij vergeet dat dit grondmotief evengoed in het protestantisme doorwerkt. En zou er misschien een relatie zijn tussen dit scholastieke grondmotief bij Barth of Brunner en het fundamentele onderscheid bij Nieboer? Natuur en genade, natuur en bovennatuur, natuur en Woord, schepping en Woord: gaat het daarin niet om hetzelfde dualisme dat soms dialectisch, soms harmonisch en soms met de volle nadruk op één van de beide polen wordt uitgewerkt? Bij Barth vinden we de antithetische relatie tussen Gods Woord en de schepping, of het mensenleven. Wil Nieboer deze zelfde relatie misschien in een meer gereformeerd vat gieten? In dat geval zouden we zijn fundamentele onderscheid tussen schepping en Woord inderdaad

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2, Geldrop, post Eindhoven

moeten opvatten als een nieuwe protestantse uitdrukking van het oude scholastieke grondmotief van natuur en bovennatuur.

Tenslotte.

Deze kritiek richt zich op het uitgangspunt van mr W. Nieboer. Tot de grondvragen heb ik me beperkt. En dit antwoord heb ik zo geconcentreerd mogelijk gesteld. Daarom verzoek ik ook om een weerwoord van Nieboer waarin hij concreet op elk van mijn bezwaren ingaat. Elk bezwaar hiergenoemd is centraal; de talrijke opmerkingen die ik in de kantlijn van zijn artikelen plaatste heb ik alle weggelaten.

Mijnerzijds dus gaarne een debat over de grondvragen tot opbouw van het gereformeerde denken en leven.

J. STELLINGWERFF.

BOEKBESPREKING

Jo van Dorp—Ypma: „Zend iemand anders”. Bosch en Keuning, Baarn, 1958.

Eerste boek van de 27-ste jaargang van de Opgang-serie. Prijs f 5,80, voor abonnees van de serie f 2,90.

Jo van Dorp—Ypma (geb. 1908) heeft al een respectabel aantal romans op haar naam staan en behoort — terecht — tot de ook in onze kring graag gelezenen. Hetzelfde geldt van haar streekgenoot J. W. Ooms en wie beide wel eens ontmoet heeft, kan zich verbaasd afvragen, hoe geen van beiden eigenlijk tot groter werk is gekomen dan de streekroman. Zeker hebben beide op dit gebied verdiensten; zo behoren bijv. „Miet van Dijk” (van Jo Ypma) en „Koster Besaan” (van J. W. Ooms) tot de beste regionale romans die in ons vaderland werden geschreven. Beide getuigden ook van moed, het eerste door paranormale begaafdheden (gereguleerd door een oprecht geloof) centraal te stellen, het tweede door een zeer concrete vorm van een zonde van vrome kerkmensen te ontmaskeren.

Wegen we de nieuwe roman van Jo Ypma af op de weegschaal van wat zij tot nu toe bereikte, dan blijft de middelmatigheid overwegen. Het schijnt dat de schrijfster soms een aanzet neemt tot een nog helderder onderscheidende vorm van schrijven, doch opmerkelijk is dat haar opmerkingen dan erg would-be aandoen. Vooral de eerste hoofdstukken van „Zend iemand anders” hebben daaronder geleden; de eerste bladzijden zijn moeilijk door te komen vanwege de gezochte, bijengescharrelde beeldspraak. Zeker hebt U de eerste regel nog nooit eerder gelezen: „Donker en groot staat de nacht aan het koekoekraam”. Van die ene variant op een

bekend patroon zeggen we: „Dat dank je de koekoek”.

Sommige lezers(essen) zullen ook moeten wennen aan de grappigheid die de schrijfster zich veroorlooft door oudtestamentische gegevens in een alledaags daglicht te zetten. Zo lezen we op blz. 31: „Stel je voor: Samuel met een stofdoek en de vrouw van Eli hem nakijken of hij de hoorns niet had overgeslagen”; en op blz. 163: „Ook op deze avond, toen het nog tijd was voor het avondoffer, ben ik niet gegaan”.

Bedenkelijker is het feit dat de schrijfster niet is losgekomen van een menselijke inzet als de Advent (blz. 95: „Ik moet mijn geschiedenis verder vertellen, van die adventsdagen af toen ik werkelijk op het Wonder van het Kind wachtte en toen ik werkelijk gelukkig was.”). Dit verbaast te meer daar Jo Ypma, ook in dit boek op menige bladzij, blijft zeer kritisch te staan tegenover de adat die kerkmensen beheersen kan. Wat dat betreft krijgen we hier een kleine herhaling van „Dominee in Laodicea” en in sommige opzichten een nog radicaler afrekening met het „stamboek-christendom”. Ja, het zou mij niet verwonderen als we, het thema van de roman symbolisch opvallend, in de hoofdpersoon het prototype mogen zien van de kerkmensen die volwassen werd vlak voor wereldoorlog II uitbrak. De mens die zijn puberteit doormaakte in de christelijk-nationaal denkende kring vlak vóór wereldoorlog II. Over dit milieu laat de schrijfster de hoofdpersoon zeggen: „Gebedsverhoringen waren schijnbaar het privilege van onze vaders en onze zendelingen. En dan werd er steevast bijgezegd, dat de toestanden toen en toen en daar en daar, heel anders waren dan nu en hier en dat „heel anders”, kon vrij vertaald worden als: niet zo geordend, niet zo goed. Hier en nu was alles wel okay. Werkten wij niet, en bloc, voor Gods Koninkrijk in de

Verras uw goede kennis of vriend

dezer dagen met een geschenk-abonnement op ons blad.

U zult zien, dat dit buitengewoon wordt gewaardeerd!

Kiesvereniging? Na de verkiezingen waren het onze mannen, die de banier des Evangelies hoog hielden in 's lands vergaderzaal. — Het zal allemaal wel beter zijn geweest dan ik het hier neerschrijf. In de grote wind, die over mijn leven geraasd heeft tijdens en na de oorlog, is het weggevaagd. Zo totaal weggevaagd, dat ik me onmogelijk kan ontworstelen aan de uitspraak die Paulus geeft over het bouwen van het huis met stro en stoppelen. De bouwers zelf worden wel behouden, maar het huis houdt het niet uit in de dag van het oordeel".
Jo's echtgenoot — Karel van Dorp — heeft indertijd (1938) de mentaliteit van dat tijdperk reeds geseseld in:

KIESVERENIGINGS-VERGADERING

Ter opening wordt, als altijd, gebeden of God vanavond ook hier met zijn Geest aanwezig zijn wil, daar toch moet gestreden voor 't heil des volks, voor d' eer zijns Naams het meest.

Spreker, Doktor in de Staathuishoudkunde, behandelt het verkiezingsmanifest; 't slot is: „hoe de gelederen ook dunden, wij houden 't oog op onzen God gevestigd;

daarom, juist thans, nu ons zovele wolven beloeren, zelfs in christelijken schijn,

staan wij, rustig te midden van de golven, vertrouwend op God, rondom Colijn!"

Bij één ('t is crisis) rezen nieuwe vragen; hij zweeg; elk heeft zijn eigen ongerief; maar, thuis, bidt hij: God, blijf ons allen dragen; want driemaal vroeg een stem: „hebt gij Mij lief?"

Welnu, dit mengsel van liefdeloosheid en afgoderij is het „oude zeer" dat de hoofdpersoon van deze roman doet zeggen: „Zend iemand anders". Totdat hij, de slagen van een toornige God voelende, zijn weerstand opgeeft. Daaraan ontlenen de laatste bladzijden van deze bekeringsroman een aangrijpend karakter. De schrijfster gaf zich hier volkomen en zo onbenullig en quasi-gewichtig het begin was, zo groots en eerlijk is het slot.

Gezien dit niveau moeten we Jo Ypma maar weer om een roman vragen, op gevaar of dat weer de oude stokpaardjes voordraven: het rivierlandschap, helderziendheid bij vrouwen, dorpsroddel, tale Kanaans mitsgaders ouderlingen die zich in de 5e klas der Lagere School reeds doen onderkennen als zijnde traditioneel, middelmatig en eerzuchtig. (blz. 144).

Rotterdam. P. A. HEKSTRA.

met de toezichthouder;

hij moet de omgang met personen, die zijn reclassering in gevaar brengen, vermijden, zo ook geen plaatsen als kroegen en dergelijke bezoeken.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, dat de toezichthouder gedurende de proeftijd een belangrijke plaats inneemt in het leven van de voorwaardelijk in vrijheid gestelde.

Voor elk met V.I. ontslagen gevangene wordt n.l. een Reclasseringsvereniging aangewezen die met het toezicht over hem wordt belast. Deze Vereniging stelt er zich voor verantwoordelijk, dat de voorwaardelijk ontslagene passend werk vindt, en behoorlijke huisvesting; en tevens zoekt ze een toezichthouder voor hem; d.i. iemand, die geregeld contact met hem onderhoudt; tot wie hij zich wenden kan met zijn moeilijkheden om raad en bijstand; iemand, die voor hem is als een vriend. Eens in de drie maanden moet hij van zijn bevinden rapport opmaken, dat hij doorzendt naar zijn vereniging, welke het weer opzendt naar de Minister van Justitie.

Ieder gevoelt terstond, hoeveel er voor het welslagen van de V.I. afhangt van de toezichthouder. Al kan ook de meest serieuze en meest geschikte toezichthouder niet steeds voorkomen, dat de V.I. mislukt. Toch zal elke Reclasseringsvereniging met de meeste zorg haar toezichthouders hebben te kiezen, en daarbij rekening hebben te houden met de gegevens van de onder toezicht geplaatste: zijn aard, zijn zwakke plekken, zijn neigingen, zijn aanleg enz.

Ten slotte de vraag: „Welke is de bedoeling van de wetgever met de V.I.?"

Deze is er van uitgegaan dat een gedetineerde, die zo in eens uit de gevangenis vandaan de vrije maatschappij binnentreedt, zonder enige leiding of toezicht, groot gevaar loopt, direct weer te stranden, vooral als hij geen tehuis heeft, waar hij welkom is, en terstond geen werk heeft waarmee hij zijn brood kan verdienen; geen raadsman of helper heeft.

Vandaar de V.I., gedurende welke zij zich aan kunnen passen aan het leven in de vrijheid; onder de hoede en leiding van een geschikte toezichthouder, terwijl het gevaar dat ze toch nog lopen het strafrestant uit te moeten zitten als een stok achter de deur staat, om hen daardoor terug te houden van nieuwe misdaden.

Hoe lang die tijd van voorbereiding en aanpassing moet duren, wordt uitgemaakt door de Minister. Maximaal natuurlijk 1/3 van de straftijd. Maar de Minister mag ook minder geven. Stel dat iemand een straftijd heeft van 15 jaar, dan zou hij reeds na 10 jaar in aanmerking komen voor V.I.; en zou zo iemand gedurende 6 jaar onder toezicht staan. We hebben een tijd gekend dat een Minister dit te lang vond en van de gedachte uitging, dat 2 of 3 jaar lang genoeg was, en hem dus een V.I. gaf van een paar jaar, zodat hij nog 3 jaar onder toezicht stond.

De laatste tijd is het echter zo, dat als regel de V.I. zolang duurt als 1/3 van de straftijd bedraagt, al zou dit 5 jaar of nog meer bedragen.

Het is zelfs zo, dat een gevangene zijn straftijd rekent tot zijn V.I. datum, en dat hij vreselijk teleurgesteld en verontwaardigd is, als zijn ontslagdatum ook maar enkele dagen of weken valt na zijn V.I. datum. Dat geldt dan speciaal voor hen, die weten, dat ze in de gevangenis goed opgepast hebben, en er voor hen werk is, en een goed onderdak.

Met een paar slotopmerkingen wil ik dit artikel besluiten:

Er zijn er die de V.I. weigeren omdat ze, als ze de gevangenis verlaten, helemaal vrij

RECLASSERING

V. I.

Voor de meeste lezers zullen deze twee hierboven geplaatste hoofdletters niets zeggen. Voor de gevangenen en de mensen uit de reclassering spreken zij echter een duidelijke taal, en worden ze dagelijks gebruikt. Het zijn de beginletters van voorwaardelijke invrijheidsstelling.

De Strafwet stelt n.l. de mogelijkheid, dat een gevangene op bepaalde voorwaarden in vrijheid gesteld wordt, nadat hij 2/3 van zijn straftijd heeft uitgezeten. Iemand, die b.v. veroordeeld is tot 6 jaar gevangenisstraf, komt dus na 4 jaar in aanmerking voor V.I.; voor iemand die 15 jaar heeft, breekt dit tijdstip pas aan na 10 jaar; enz. Hij moet echter op z'n minst 9 maanden hebben gezeten, zal hij voor de gunst van V.I. in aanmerking kunnen komen. Heeft iemand 1 jaar gevangenisstraf, dan is 2/3 daarvan 8 maanden. Zo iemand komt dus pas na 9 maanden in aanmerking voor V.I. Zijn V.I. bedraagt dus hoogstens 3 maanden.

Het is echter niet zo, dat een gedetineerde als 2/3 van zijn straftijd om is, recht heeft op V.I. krachtens de wet. De verlening van V.I. blijft altijd een gunst. Wat wel gebeuren moet is dit, dat de Reclasseringsraad enige tijd voor de V.I.-datum (b.v. een paar maanden) aan Z.Exc. de Minister van Justitie een beredeneerd advies heeft uit te brengen omtrent de vraag, of naar het gevoelen van deze Raad de betrokken gevangene voor V.I. in aanmerking dient te komen. Pas dan beslist de Minister of de gevangene met V.I. mag gaan, ja dan neen; waarbij als regel geldt, dat de Minister het advies van de Raad opvolgt. Het komt slechts zelden voor, dat de Minister V.I. weigert, terwijl de Raad V.I. adviseert; of omgekeerd, dat de Minister V.I. geeft, terwijl de Raad zich daartegen heeft verklaard. Het laatste woord is altijd aan de Minister.

Wat houdt dat voorwaardelijk nu in?

Allereerst dit, dat zo'n met V.I. ontslagen gevangene niet volkomen vrij is. Stel dat hij 6 jaar moest zitten en na 4 jaar met V.I. gaat; en dat hij dus nog 2 jaar straf te goed had. Dan begint voor hem de zogenaamde „proeftijd", die zolang duurt als het restant van zijn straf bedraagt, met nog één jaar. In het door ons veronderstelde geval duurt de proeftijd dus 2 jaar + 1 jaar = 3 jaar. Voor iemand die een straf van 15 jaar had te ondergaan, en die na 10 jaar met V.I. gaat, zou de proeftijd duren 1/3 van 15 jaar, met nog één jaar; dus 6 jaar.

Als de voorwaardelijk ontslagen gevangene gedurende zijn proeftijd opnieuw een misdrijf pleegt, of de hem gestelde voorwaarden schromelijk overtreedt, dan kan de rechtbank de V.I. herroepen, en moet hij het restant van zijn straf toch nog uitzitten, en bovendien de straf ondergaan voor zijn nieuwe misdrijf. Dit gebeurt nog al eens. Meermalen heb ik het meegemaakt, dat ik zulk een gevangene na enige tijd opnieuw in de gevangenis ontmoette.

Gedraagt daarentegen iemand, die met V.I. de gevangenis heeft verlaten zich gedurende zijn hele proeftijd behoorlijk, dan is hij, na het verstrijken van de proeftijd geheel vrij man, en wordt hem het restant van de straftijd kwijt gescholden. Dit is, zou ik haast zeggen, de regel.

Al meer dan eens zinspeelde ik er op, dat aan iemand, die met V.I. gaat, bepaalde voorwaarden gesteld worden, waaraan hij zich heeft te houden. Ik noem er enkele:

hij moet de aanwijzingen van zijn toezichthouder opvolgen;

hij mag niet van werkgever en woonplaats veranderen zonder toestemming van zijn toezichthouder; hij moet verandering van woonplaats (gemeente), opgeven aan de politie;

hij moet zijn inkomsten beheren in overleg

willen wezen, zonder enig toezicht.

Soms wordt de V.I. niet toegestaan; b.v. aan gevangenen, wier wangedrag in de gevangenis daartoe aanleiding geeft, hun deze gunst te weigeren, in elk geval te beperken; of ook, als er het sterk vermoeden is, dat ze opnieuw tot de misdaad vervallen; ingeval de V.I. eveneens tot het uiterste beperkt wordt, zodat ze dus toch nog een paar jaar onder toezicht komen.

Hiermee wil ik mijn reeks artikelen over de Reclassing beëindigen. Ik ben de Redactie zeer dankbaar, dat ze mij de gelegenheid heeft gegeven ze in „Opbouw” te plaatsen, al ben ik er mij van bewust, zeer onvolledig geweest te zijn; geen samenhangend geheel te hebben gegeven; en wat ik te zeggen had meer in de vorm van een causerie te hebben gegeven.

Ik hoop, dat mede als vrucht van wat ik schreef, veler harten met barmhartigheid bewogen zullen worden over de gevangenen, ellendigen bij uitnemendheid, en met de hunnen; dat ze zullen toetreden tot de Prot. Chr. Reclassingsvereniging als lid of als begunstiger; dat ze, mochten ze gevraagd worden om op te treden als reclassingsbezoeker of toezichthouder, ze dit volgaarne en met toewijding zullen doen, om huns naasten, om des Heeren wil.

Huizum.

J. v. DIJK.

PERSSCHOUW

De veelkleurige wijsheid Gods

In de „Mededelingen van de Vereniging voor Calvin. Wijsbegeerte” schreef Prof. K. J. Popma, onder bovenstaand opschrift o.a.:

We vinden de uitdrukking „de veelkleurige wijsheid Gods” in Ef. 3 : 10. Efeze 3 handelt over de roeping van de heidenen, waarover Paulus, zelf Jood, en in de gevangenschap levend, zijn mening zegt, die reeds door de jonge kerk als Gods eigen Woord is herkend. Mij, zegt hij in vs 8 is de genade te beurt gevallen, aan de heidenen de onnaspeurlijke rijkdom van Christus te verkondigen. Die heidenen worden in vs 6 genoemd „medeërfgenamen, medeleden en medegenoten van de belofte in Christus Jezus door het Evangelie”; en dit woorddeel „mede-” doet vragen, met wie samen die heidenen dan erfgenamen geworden zijn. Daarop is het antwoord niet ver te zoeken: het gaat hier over het verschil van Joden en heidenen. Die twee worden in 2 : 17 aangeduid als „u die veraf waart” tegenover „hen die dichtbij waren”. En dat die beide „tot één lichaam verbonden” (2 : 16) zijn, is gebeurd, „opdat thans door middel van de gemeente de veelkleurige wijsheid Gods bekend zou worden”.

Dit samengaan en gemeentelijk samenwerken van Joden en heidenen „in één lichaam” betekent onder meer het samengaan en samenwerken van twee culturen. Daarvan gaf Paulus zelf een opmerkelijk voorbeeld, doordat hij ten volle „den Joden een Jood en den Grieken een Griek” kon zijn, omdat hij door opleiding, ontwikkeling en ervaring beide was geworden, Jood en Griek. En al kan deze apostel soms héél scherp uitvaren tegen Joden die een teken begeren en Grieken die wijsheid zoeken, en daarbij zeggen dat het Evangelie voor de Joden een ergernis en voor de Grieken een dwaasheid is, dat wil allermintst zeggen, dat hij het in Gods voor-nemen gegrond verschil zou loochenen of onderschatten. Vaak worden de in Gods schepping gefundeerde verschillen omgebogen en verwrongen tot bizarre tegenstellingen, zodat de één zich aan de ander ergert, of de ander de één een dwaas vindt. Maar zo goed als bij de spraakverwarring, waarin een gericht tot openbaring komt, tegelijk de „veelkleurigheid” van het menselijk taalleven aan het licht treedt, zo zijn verschillen als van Jood en Griek eigenlijk in de schepping gegeven, zodat ze erkend en geëerbiedigd dienen te worden.

Een mens gaat de grenzen van zijn mens-zijn nooit te buiten of te boven, noch in dit noch in het toekomstige leven. Maar

het zijn de grenzen van zijn mens-zijn, d.w.z. hij is in die begrensdheid een religieus, d.i. aan God verbonden wezen; hij is altijd „mens-voor-God”, ook als hij dat niet wil en hij uit alle macht probeert zich los te wringen uit de hand Gods die hem draagt. En dit wordt nu juist geloofend in de spreuk „een bok is een bok en een geit is een geit”. Want die spreuk poneert als een dogma een menselijke onvrijheid, die bij de mens niet behoort en typisch is voor appels en honden. De mens doet, wat hij doet, vrijwillig; als hij zondigt doet hij ook dat vrijwillig. Calvijn moet eens gezegd hebben: „waar is het voor nodig een lelijke zaak met een mooie naam te sieren, en die vrijwilligheid in het kwaad „vrije wil” te noemen?” — Maar in deze uitspraak zelf wordt de „menselijkheid des mensen” duidelijk en krachtig erkend.

Tot die menselijkheid behoort o.m. ook het mens-zijn in de geschiedenis. Dat is iets anders dan „mens-zijn als geschiedenis” — in dat geval immers zou door de historiciteit, door het in-de-geschiedenis-zijn zelf de menselijkheid des mensen zijn opgeheven. Historisme is niet beter dan naturalisme. In beide gevallen belanden we in een soort fatalisme, want in beide gevallen is het een fatum, een noodlot van de mens, resp. „natuurwezen” of geschiedenis te zijn. Maar als we ons houden aan de term „mens-in-geschiedenis” is door deze woorden al beleden, dat die mens, hoe dan ook, boven zijn geschiedenis uitsteekt en juist daarin zijn menselijkheid betoont.

Zo was het ook in de jonge Christelijke kerk. Het verschil tussen Jood en heiden was een historisch bepaald verschil, en wel nader een heilshistorisch bepaald verschil: die heidenen werden terecht genoemd mensen „die veraf waren”, terwijl de Joden heten mensen „die dichtbij waren”. En ondanks dit sterke heilshistorische verschil mogen en moeten deze twee groepen nu in de gemeente samenwerken als elkanders medeërfgenamen van de belofte in Christus door het Evangelie, en in dat samenwerken zijn ze elkanders leden. Hier wordt onze aandacht getrokken zowel door de eenheid als door de verschillendheid, zoals ook wordt uitgedrukt in het woord „veelkleurige wijsheid Gods”: daarbij wordt de eenheid geaccentueerd doordat het één en dezelfde wijsheid van God is, en de verschillendheid doordat deze wijsheid „veelkleurig” wordt genoemd. We mogen hier spreken van de wet der veelkleurigheid.

En die wet komt niet alleen uit in een zo frappant verschijnsel als de heilshistorische „afstand” van Joden en heidenen: dat is slechts een héél duidelijk voorbeeld, waardoor ook geringere, maar daarom niet minder betekende verschillen worden toegelicht.

Men begrijpt dat ik met grote belangstelling en instemming deze uiteenzetting over deze „vorm” van de goede pluriformiteit der kerk las en die hier gaarne aan de lezers doorgeef.

Bijbelkennis

In „De Wekker” geeft Ds J. H. Velema een beschouwing over een onderzoek dat ingesteld werd naar de bijbelkennis van de leerlingen van de eerste klas van middelbare scholen. Hier is het

De kennis van de Bijbel laat tegenwoordig nogal wat te wensen over, het Bijbelonderwijs op onze christelijke scholen ten spijt en eveneens ten spijt van de vele handleidingen, verklaringen en verduidelijkingen bij de Bijbel, die in overvloed in ons land te krijgen zijn.

In het maandblad „Ad Fontes” werd enige tijd geleden het resultaat van een bijbelkennis-enquête gepubliceerd, vorig jaar September gehouden onder leerlingen van de eerste klas van een middelbare school ingeschreven leerlingen.

Het betreft hier dus de beste oud-leerlingen van (meestal) christelijke lagere scholen. 530 leerlingen werden in de enquête betrokken. Van deze 530 behoorden er 33 tot onze kerken, 222 tot de Hervormde en 199 tot de Geref. Kerken. De overige leerlingen kwamen uit kleinere of andere kerken.

Het moet gezegd dat de vragen bijzonder

gemakkelijk waren — 40 in getal. Toch werden slechts drie van deze 40 vragen door alle leerlingen goed beantwoord. Alle leerlingen wisten dat David de tweede koning van Israël was; dat de Heere Jezus aan een kruis genageld werd en dat de bekendste Apostel Paulus was.

Maar de overige 37 vragen ontvingen allerlei antwoorden. Het aantal discipelen van de Heiland wordt door sommigen gesteld op 11, 7 en 4! Men meent dat Paulus tenslotte op zijn wereldreizen al in New York geweest is. Het aantal scheppingsdagen wordt gesteld op 7, 40, 5 of 365. De schrijfwijze van vele Bijbelse namen laat ook veel te wensen over en dat voor de beste leerlingen van de lagere scholen. Souw moet de eerste koning van Israël verbeelden en Jerio en Jeribo moeten voor Jericho doorgaan. En Petrus wordt verdraaid in Peters en Peteres!

De enquêteur, de heer Erkelens, had 4 vragen van deze 40 de hoofdvragen genoemd. Te weten: de naam van de sterkste richter, de naam van het eerste en grote profetenboek, de naam van de herdenkingsdag van Jezus' sterven en de naam van het product, dat Paulus maakte tot onderhoud van zijn leven.

En nu het resultaat? Het landelijk gemiddelde van alle invullingen was 88.9 procent; van de hoofdvragen 72.2 procent.

Nu kan men zeggen: dit valt nogal mee. In zekere zin ja, maar als u de vragen ziet en in aanmerking neemt dat dit de beste leerlingen zijn, dan is er geen stof tot roemen. Deze vragen moesten door deze leerlingen voor 100 procent goed beantwoord zijn. Terecht wordt de conclusie getrokken: de meest eenvoudige fata en data der bijb. gesch. worden door de leerlingen vrij behoorlijk gekend. Veel van die kennis blijkt evenwel „zwevend”. De kennis der Bijbelse Aardrijkskunde is stellig minder bevredigend te noemen.

Een andere conclusie is belangrijker en interessanter: de kerkelijke achtergrond is mede-bepalend voor 't peil van de bijbelkennis. Onder het landelijk gemiddelde — 88.9 — liggen de leerlingen die Hervormd, Luthers, Remonstrant of wier ouders helemaal geen lid van een kerk zijn.

De 33 Chr. Geref. leerlingen haalden een gemiddelde van 92.6 procent; die van de vrijgemaakt gereformeerden 94.5 (28 leerlingen) en de 3 leerlingen van de Geref. Gemeenten 98.3 procent. De laatsten staan dus bovenaan, al is het de vraag of op grond van het onderzoek van 3 leerlingen algemene conclusies zijn te trekken. Dan komen de leerlingen uit de vrijgemaakte kring en vervolgens die uit onze kerk. Het gemiddelde van de Geref. leerlingen is 92 procent en van de hervormde 86.6. Van de 33 Chr. Geref. leerlingen spannen de 2, die op het Chr. Lyceum in Stadskanaal gaan de kroon — zij haalden 98.8 procent. Maar de 9 leerlingen van de Chr. H.B.S. te Rotterdam haalden slechts 89.2 procent.

Het percentage van de antwoorden op de hoofdvragen ligt lager — het landelijk gemiddelde is hier 72.2 procent. Onze jongens en meisjes kwamen hier iets bovenuit: 74.2.

Conclusie uit dit alles voor ons. Onze Chr. Geref. jongeren slaan wat Bijbelkennis betreft nog een behoorlijk figuur. Maar er is geen reden tot bijzondere trots.

Jongeren uit andere kerken — Geref. Gem. en Geref. (vrijgemaakt) — steken boven hen uit. Zou dit karakteristiek zijn over heel de linie? Het blijkt wel dat we ook in dit opzicht een midden-positie innemen.

Reden te over om op dit punt niet te verslappen. En op de lagere school en op de catechisatie moet de Bijbelkennis voortdurend de aandacht hebben.

En in de gezinnen? Hoe komt het dat leerlingen uit Hervormde gezinnen minder van de Bijbel weten dan jongeren uit de Geref. gezindte? Alleen toevallige factoren? We geloven het niet. Hier speelt het kerkelijk onderwijs en het kerkelijk leven der ouders zeker ook een rol.

Hoeveel te meer is het dan zaak dat ook in onze gezinnen de Bijbelkennis niet verwaarloosd wordt.

Met die laatste opmerking gaan we van harte accoord.

C. V.

VAN HIER EN GINDS

Doorgaande doorbraak

De Prot.-Chr.-Werkgemeenschap in de P.v.d.A. zond volgend persbericht de wereld in:

Uit verschillende Gereformeerde Kerken kwamen belijdende leden, tevens lid van de Partij van de Arbeid, te Utrecht bijeen om zich samen te beraden over hun positie in Kerk en partij.

Zij waren unaniem van mening dat:

- 1) het noodzakelijk is aan te dringen op eerlijkheid in de politieke strijd en op een waarlijk Christelijke geest in de houding van de Kerk en van haar leden onderling tegenover die leden die politiek een andere weg menen te moeten gaan dan de meerderheid in hun Kerk;
- 2) dat er ook binnen de Gereformeerde Kerken ruimte moet zijn voor verschillende politieke overtuiging;
- 3) dat zowel de Kerk in haar verkondiging als de kerkelijke pers zich verre dienen te houden van het maken van enige vorm van propaganda voor een bepaalde politieke partij.

De „doorbraak” breekt steeds verder door.

Vredesoproep van Anglicaanse bisschoppen.

„Wij doen een beroep op de volkeren om een egoïstisch beleid, dat geen rekening houdt met de belangen van anderen, op te geven”.

Aldus de verklaring, die de Anglicaanse bisschoppen, die uit heel de wereld naar Londen zijn gekomen voor de Lambeth-conferentie, nog voor die conferentie beëindigd is, hebben afgelegd.

De verklaring — een vredesoproep met het oog op een mogelijke topconferentie der staatslieden — zegt o.a.:

„Er dient een werkelijke vrede te worden geschapen, waarin het mensdom kan leven volgens recht en gerechtigheid, waarin de hulpbronnen van de wereld worden geëxploiteerd ten behoeve van allen en waarin de enige oorlog gericht zal zijn tegen armoede, onwetendheid, ziekte en onderdrukking”.

Zaligverklaring van Mgr. Ariens

In „Het Parool” stond het volgende:

Met veel plechtigheid is onlangs in de r.k. parochiekerk van Maarssen de bisschoppelijke rechtbank geïnstalleerd, die het informatieve proces gaat voeren betreffende de roep van heiligheid, deugden en wonderen van de Dienaar Gods, mgr. dr. Alfons Ariens, priester van het aartsbisdom Utrecht en tertiarius van St. Franciscus.

Bij die gelegenheid heeft aartsbisschop mgr. dr. B. J. Alfrink een rede gehouden, waarin hij de mensenliefde het meest kenmerkende noemde van Ariens figuur.

„Men hoopt”, zeide de aartsbisschop, daarbij doelende op de biddende verering, welke de in 1928 te Maarssen gestorven priester reeds ten deel valt, „men hoopt ook nu nog bij de mensenliefde van Ariens hulp te vinden in de nood, omdat zijn Godsliefde zo groot was, dat men hem zo dicht bij God verwacht, dat zijn stem gemakkelijk door de Vader zal worden gehoord”.

De bisschoppelijke rechtbank zal de getuigenverhoren aangaande de roep van pastoor Ariens heiligheid op 20 augustus aanstaande beginnen. Dan zal als eerste de minister van staat mr. J. R. H. van Schaik zijn getuigenis afleggen.

Een heiligverklaring is geen gemakkelijke zaak: de procedure is nauwgezet en langdurig. Op het thans begonnen diocesane proces volgt een apostolisch proces te Rome. Wordt daar besloten om aan dr. Ariens de titel „Eerbiedwaardige Dienaar Gods” toe te kennen, dan kan daarop weer de zaligverklaring volgen, waarna aan één bepaald bisdom de verering van de zalig verklaarde kan worden toegestaan. Pas na een nog zeer uitvoerige procedure kan door de pous uiteindelijk de heiligverklaring geschieden.

In het kader van de recente „heiligenpolitiek” der r.k. kerk — meer „nationale” heiligen en meer heiligverklaringen van mannen en vrouwen die in onze eigen tijd aan het „front” der kerk gestreden hebben — kan de heiligverklaring van de stichter der eerste katholieke arbeidersvereniging in Nederland

zeer wel mogelijk worden geacht”.

„Heiligenpolitiek” — een vreemd woord! Maar opmerkelijk juist. Want de roomse kerk is een „rijk” ook van deze aarde. En zij voert metterdaad een „politiek”.

Stijlloos

In het **Centraal Weekblad** kon men het volgende „verslag” lezen van een interkerkelijke voetbalmatch.

„In de meest vreemdsoortige kledingstukken kwamen de kerkeradsleden en de vertegenwoordigers van de jeugd het voetbalveld opdraven. Ds J. van R., de aanvoerder van het kerkeradsteam, mocht van geluk spreken, dat Tom Manders niet langs de lijnen stond; het had hem zeker een proces gekost, want hij had zich als Dorus vermomd.

Ook het rooms-katholieke pastoraat was vertegenwoordigd, hetgeen de wedstrijd een interkerkelijk tintje gaf.

Ouderling S. T. had zich omhuld met een rode tabberd, een mijter opgezet en zijn kin behangen met een grijze baard, daarmee St. Nicolaas gestalte gevend. Rechtsback B. M. (ouderling) had een bloemrijk gedecolleteerd jurkje aangetrokken en zijn lippen opzichtig bijgeverfd — de gereformeerde ingetogenheid was nergens meer.

De beste speler in het kerkeradsteam was de spil A. v. E. In pyama gehuld, draafde hij schuddebuikend heen en weer. De jeugd had zich merendeels in luiers gekleed, waarschijnlijk om de kerkerad te vertederen of te misleiden. Na afloop simuleerde ds v. R. bewusteloosheid en de scheidsrechter kende hem (in toga) een penalty toe op drie meter afstand van de goal”.

Behoort dit stijlloze gedoe misschien ook tot de vervulling van het apostolaat van de kerk in de wereld?

Conferentie „Kerk en Vrede”

„Kerk en Vrede”, de geloofsgemeenschap van christen-antimilitaristen, houdt haar jaarlijkse landelijke conferentie op zaterdag en zondag 20 en 21 september in het Instituut voor de Tropen te Amsterdam. Onderwerp: Verzoening. Sprekers: prof. dr. J. de Graaf, prof. dr. J. Verkuyl (over de verhouding tussen Nederland en Indonesië), ds. J. A. van Nieuwenhuizen en P. A. Burggraaf. Er is zaterdagavond een openbare samenkomst in de Westerkerk, waar prof. dr. J. de Graaf, dr. Kr. Strijd en mej. ds. B. Ruys uit Berlijn zullen spreken.

Behoort Dr. Verkuyl ook al tot de antimilitaristen?

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

VERSCHEENEN:

Brochure „ISRAËL EN DE DUIZEND JAREN VAN OPENBARING 20”
Door Ds J. C. Janse te Zutphen

32 pagina's met omslag, royaal formaat.
Prijs f 1.50.

Bestellingen uitsluitend per giro bij
DRUKKERIJ STEENBERGEN - ZEIST
Giro 233117

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr.
Studenten abonnement f 6.- per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

VERANTWOORDING

van kerkcollecten en giften, ontvangen ten behoeve van de geestelijke verzorging van varenden ter zee en op de binnenwateren in de periode april 1958 t/m oktober 1958.

Meeden f 5,63; Winsum (Gr.) f 10,82; Bergentheim f 135,03; Oosterwolde f 5,55; Hijken f 22,75; Helpman f 97,48; Bilthoven f 10,14; Haarlemmermeer O.Z. f 38,78; Dordrecht f 52,82; Kralingscheveer f 22,94; Meppel f 25,48; Harkstede f 27,73; Zwijsrecht-Grote Lindt f 17,08; Rotterdam-Delfshaven f 184,84; Kommerzijl f 13,98; Voorschoten (3 coll.) f 54,06; Warffum f 6,30; Westermenden f 24,03; Alphen a/d Rijn f 11,73; Rotterdam-Feijenoord f 25,55; Utrecht f 156,11; Berkel-Rodenrijs f 147,08; Maassluis f 23,35; Mijdrecht f 7,95; Kralingscheveer f 3,50; Dokkum f 8,91; Onderdendam f 12,12; Zuidhorn f 91,26; Zuidbroek f 28,72; Bedum f 103,96; Emmererfscheidenveen f 8,51; Nieuweramstel f 33,90; Schildwolde f 145,16; Capelle a/d Yssel f 74,84; Nieuw-Lekkerland f 18,46; Grijskerk f 12,54; Warffum f 6,—; Heemstede f 26,59; Ferwerd f 9,57; Winsum (Gr.) f 10,91; Zevenbergen f 34,67; Gift N.N. Kampen f 10,—; Gift N.N. Rotterdam-Delfshaven f 5,—; Coll. Nieuwleusen f 30,15; Voorthuizen f 29,41; Oldekerk f 6,45; Santpoort f 12,49; Anna Paulowna f 20,—; den Ham f 33,56; Sappemeer f 24,28; Lisse f 33,02; Garrelsweer f 20,60; Zuidwolde (Gr.) f 39,94; Vleuten-De Meern f 19,90; Terneuzen f 47,58; Bergschenhoek f 19,25; Kantens f 34,58; Enschede-Noord f 64,80; Zuidwolde (Dr.) f 24,22; Nieuwendam-Amsterdam-N. f 25,50; Overschie f 39,03; Enschede-Zuid f 152,08; Rotterdam-Delfshaven f 169,81; Rotterdam-C. f 92,46; Duurswoude f 5,45; Ruinerwold f 15,96; Houwerzijl f 57,08; Eindhoven f 50,01; Wageningen f 7,26.

Volgende verantwoording D.V. in maart 1959. Collecten en giften gelieve men over te maken op giro-rekening no. 829568 t.n.v. „Penningmeester comm. v. samenw. Ger. kerken voor de geestelijke verzorging van varenden”, Kustweg 68 te Delfzijl.

KERKNIEUWS

Ds Van Benthem is op 13 november j.l. met zijn gezin behouden in Tanah-Merah op Nieuw-Guinea aangekomen. Zijn adres is: Tanah-Merah (Boven-Digoel), Ned. Nieuw-Guinea.

Ds H. D. Doorenbos gekomen van Maastricht, deed j.l. zondag zijn intrede in de Geref. Kerk van Nijmegen met een preek over Hebr. 13 : 17a. Het adres van Ds Doorenbos is Guyotstr. 4, tel. K 8800 - 21674.

Samenspreking Chr. Geref. en Geref. Kerk. Naar aanleiding van het schrijven, dat de kerkeraden van de Christ. Geref. Kerk en de Geref. Kerk te Eindhoven de kerken hebben toegezonden, had op 24 november 1958 de eerste officiële samenspreking plaats tussen de Chr. Geref. en de Geref. Kerk te Valthmond. Daarbij kwam de wens naar voren tot verdere toenadering. De agenda voor de komende vergaderingen werden uitgestippeld, waarna reeds een broederlijke kennismaking in algemene zin plaats vond. Ook hoopt men, dat dit stimulerend werken moge voor de wederzijdse zusterkerken.

— Ook de kerkerad van de Geref. Kerk te Ulrum wil trachten tot samenspreking te komen met de Chr. Geref. Kerk aldaar. Zij sprak uit dat dit eis des Heren is.

Theologische Hogeschool. Voor het doctoraal examen (hoofdvak Oude Testament) slaagde Ds C. van Venetië te Wormerveer.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 Oct. begon de tweede helft van de lopende jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonné's hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar of f 10.— per jaar te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

De incassokosten zijn tegenwoordig zo hoog, dat we vertrouwen dat onze abonné's aan ons verzoek zullen voldoen.

DE ADMINISTRATIE.